

Oversigt

over

Dansk geologisk Forenings Møder og Ekskursioner fra Januar 1911 til April 1912.

Mødet den 26. Januar 1911.

Hr. **V. Hintze** holdt under Titlen: »Smaabilleder fra Geologkongressens Spitzbergen-Ekskursion« et Foredrag om den Ekskursion til Spitzbergen, som under Prof. DE GEERS Ledelse blev foretaget i Juli 1910 i Tilslutning til den 11. internationale Geologkongres i Stockholm. Han illustrerede Foredraget med mange Lysbilleder, som han havde taget paa Ekskursionen, og gav tillige en Oversigt over Spitzbergens Geologi (se: G. DE GEER: A geological excursion to Central Spitzbergen. Stkhlm. 1910 og A. G. NATHORST: Beiträge zur Geologie der Bären-Insel, Spitzbergens und des König-Karl-Landes. Bull. of the Geol. Inst. Upsala. Vol. X. 1910.)

Mødet den 23. Februar 1911.

Hr. Ingeniør, cand. polyt. **M. J. Nyboe** holdt et Foredrag om Kobberets Forekomst og Udvinning; lidt om Mine-drift i Grønland, og illustrerede Foredraget med Lysbilleder.

Mødet den 16. Marts 1911.

Hr. **K. A. Grönwall** gav en Oversigt over Bornholms Ræt-Lias (se den kommende Beskrivelse til Kortbladet Bornholm, Danm. geol. Unders. I. R. Nr. 13).

Derefter gav Hr. **E. M. Nørregaard** under Titlen: Billeder fra Geologkongressens Ekskursion til Laplands Højfjelde en Beretning om sin Deltagelse i en af den 11. inter-

nationale Geologkongres i Stockholm foranstaltet Ekskursion til Sarek-Fjældene og Lulelvens Dal (se: A. HAMBERG: Gesteine und Tektonik des Sarekgebirge; Die Geomorphologie und Quartärgeologie des Sarekgebirges og Übersicht der Geologie des Lule Älf. Geol. Fören. Förhandl. Stockholm 1910. Bd. 32, S. 682—740). Foredraget ledsagedes af Lysbilleder.

Mødet den 3. April 1911.

Hr. N. Hartz holdt et Foredrag om Femsølyng Mose og Allerød-Oscillationen. Foredragets vigtigste Indhold findes trykt i den foranstaaende Meddelelse af N. HARTZ: Allerød-Muld: Allerød-Gytjens Landfacies (se dette Hefte Side 61—68).

Derefter holdt Hr. V. Nordmann et Foredrag om

Allerød-Oscillationen og Kristianiafjordens senglaciale Dannelser.

I Tilknnytning til den Fremstilling, Hr. HARTZ nylig har givet af Allerød-Oscillationen, som den afspejler sig i de vekslende Ferskvandslag, vilde Foredragsholderen omtale denne Oscillationens marine Facies. Ligesom vi til Egetidens Ferskvandsfacies har en tilsvarende smukt udviklet marin Facies i vore Tapesaflejninger, saaledes skulde man jo vente et eller andet Sted at finde en marin Facies tilhørende Allerød-Oscillationen.

Ser vi da først paa Forholdene i Danmark, saa finder vi i Vendsyssel, hvor de senglaciale Dannelser er fyldigst udviklede, følgende Lagrække: nederst Diluvialdannelser, derover Strandsand (fossilfattigt), derpaa Yoldialer og fossilfrit Strandsand og endelig (adskilt fra de nedre Lag ved en tydelig Lakune) Zirphæasand (se: A. JESSEN: Beskrivelse til Kortbladene Skagen, Hirshals, Frederikshavn o. s. v. Danm. geol. Unders. I. R. Nr. 3). Det ligger nu nær at antage, at Yoldialeret er afsat i Begyndelsen (eller som A. C. JOHANSEN mener [Om Temperaturen i Danmark og det sydlige Sverige i den senglaciale Tid. Medd. fra Dansk geol. Foren. Bd. 2. Nr. 12. S. 21] før Begyndelsen) af den senglaciale Klimat-Oscillation, men stort mere synes de danske Aflejninger ikke at give, thi om Zirphæasandet med dets boreoarktiske Fauna skal anses for at være dannet forud for eller samtidig med eller senere end Temperatur-Optimet ses ikke saa let.

Vender vi os derimod til Norge, saa har man i Kristiania-

dalen paavist en særdeles fyldig Række marine Dannelser, hvis Fauna afspejler en Stigning i Temperaturen fra Afsætningen af det med Vendsyssels senglaciale Yoldialer samtidige Yoldialer udenfor Raerne ved Horten og Moss, gennem det ældre og yngre Arcaler til de *Mytilus edulis* førende Dannelser ved Skaadalens Station; disse Dannelser afløses atter af arktisk Ler med *Portlandia arctica*, hvad der betegner denne højarktiske Mollusks sidste Optræden i Kristiania-Omraadet. (Foredragsholderen gav her et udførligt Referat af ØYENS og BRØGGERS Undersøgelser af de senglaciale marine Dannelser og de forskellige Moræne-trin i Kristianiafeltet; se W. C. BRØGGER: De senglaciale og post-glaciale nivåforandringer i Kristianiafeltet. Norges geol. Unders. Nr. 31. 1900 og 1901. P. A. ØYEN: *Portlandia arctica* GRAY og dens Forekomst i vort land under ratiden og indsjøperioden. Chra. Vidensk.-Selsk. Forh. for 1903 Nr. 11. — Nogle Bemærkninger om Klimatforandring. Ibidem for 1904. Nr. 10. — *Portlandia* Niveauet ved Skaadalens Station. Ibidem for 1909. Nr. 6). Hele denne senglaciale, marine Facies fremstiller saaledes et Billede af en Klimat-Oscillation, der danner en smuk Pendent til Allerød-Oscillationens Billede, og ligesom i Danmark er der i Norge kun paavist een senglacial Klimat-Oscillation. Spørger vi nu, paa hvilket Sted i den danske marine Lagserie vi skal anbringe denne Oscillation, saa maa Svaret blive: hovedsagelig i Lakunen mellem Zirphæasandet og de ældre Dannelser; thi i Følge BRØGGER er Zirphæasandet saa at sige samtidigt med de øvre og mellemste Myabanker i Smaalenene, hvilke i Tid følger nær efter det ovenomtalte yngste Portlandialer i Kristiania-dalen¹⁾. Naar vi hidtil ikke har kunnet paavise denne Oscillation i vore senglaciale, marine Dannelser, maa dette antages at have sin Grund i, at den omtalte Lakune i Serien skyldes en Hævning, hvis Kystlinje nu ikke kan paavises i Danmark. Foredragsholderen har allerede tidligere antydnet en saadan Forklaring (se V. NORDMANN: Post-glacial climatic changes in Denmark. Die Veränderungen des Klimas seit dem Maximum der letzten Eiszeit. Eine Sammlung von Berichten herausgegeben von dem Exekutivkomitee des 11. internat. Geologenkongresses. Stockholm

¹⁾ I Resuméet til et senere publiceret Arbejde (dateret Juli 1911) har ØYEN fremsat ganske lignende Betragtninger som Resultat af sine Undersøgelser (se P. A. ØYEN: Nogle bemærkninger om ra-perioden i Norge. Norsk geologisk tidsskrift. Kristiania 1911. Bd. 2, 2 p. 47).

1910, S. 319) og et Beyis ser han i den af JESSEN i 1899 paaviste Kendsgerning, at Zirphæasandet i Vendsyssel er aflejret under en Sænkning (A. JESSEN l. c. S. 223), en Iagttagelse, som hverken JESSEN eller andre har tillagt nogen Betydning, før DE GEER for kort Tid siden paany fremdrog den under Paavisningen af, at de med Zirphæalagene noget nær samtidige Skalbanker ved Uddevalla ogsaa er dannede under en Sænkning (se G. DE GEER: Quaternary sea-bottoms of Western-Sweden. Geol. Fören. i Stockholm. Förhandl. Bd. 32. 1910, S. 11).

23. April 1911. Ekskursion til Faxø.

Ankomsten til Faxø Kl. 10,³⁷ Fm. gik man til Kalkbruddet, hvor man studerede de forskellige Varieteter af Koral- og Bryozokalk og samlede Forsteninger. Tillige paaviste Hr. J. P. J. RAVN den i Medd. fra Dansk geol. Foren. Bd. 3 [1911] Side 513—26 beskrevne Spalte i Kalkstenen og Hr. K. BRÜNNICH NIELSEN viste nogle Eksemplarer af *Cyathidium holopus* siddende in situ paa Loftet i Hulrummene i Bryozokalken. Hr. O. B. BØGGILD demonstrerede de forskellige Systemer af Skurestriber paa Koralklippens Overflade (se O. B. BØGGILD: Om Skurestriber i Danmark og beslægtede Fænomener. Meddel. Dansk geol. Foren. Bd. 1 [Nr. 5, p. 86] og V. MILTHERS: Skurstriberne ved Faxø. Ibidem Bd. 2 [Nr. 8, p. 1]. Tilbage i Kbhvn. Kl. 7,²⁷.

Mødet den 26. April 1911 (Ordinær Generalforsamling).

Formanden, Hr. A. Jessen, indledede, og paa hans Forslag valgtes Hr. C. Hammør til Dirigent. Efter at denne havde erklæret Generalforsamlingen for lovlig, aflagde Formanden Aarsberetning. Derefter fremlagde Kassereren, Hr. C. Mallings, Regnskabet, som godkendtes. Dernæst valgtes Hr. N. Hartz til Formand, og d'Herrer Bøggild, Mallings og Nordmann genvalgtes til Bestyrelsesmedlemmer, medens Hr. E. Nørregaard valgtes i Stedet for Hr. Helweg, der paa Grund af Bortrejse ikke ønskede Genvalg. Derefter genvalgtes d'Herrer C. Hammør og C. Ottesen til Revisorer.

Efter Generalforsamlingen holdt Hr. A. Jessen et Foredrag om Lagfølgen i Diluviet i det nordlige Vendsyssel. Resultater af Boringen efter naturlig Gas ved Skærumhede (se D. G. U. II R. Nr. 25).

Mødet den 1. Maj 1911.

Hr. N. V. Ussing holdt et Foredrag om Granitspørgsmaalet. Foredraget er i udvidet og ændret Form trykt i Meddelelser om Grønland Bd. 38. 1912 (USSING: Geology of the country around Julianehaab og USSING: Beretning om den geologiske Ekspedition til Julianehaab Distrikt i Sommeren 1900).

21. Maj. Ekskursion til Kullen.

Deltagerne afrejste fra Københavns Nordbanegaard Kl. 6,⁵⁰ Morgen. Efter Ankomsten til Nyhamnsløge gik man — under Ledelse af Hr. Lektor A. HENNIG fra Lund — ned til Stranden, hvor man saa en af mindre Kalkspatgange gennemsat Gang af Kongadiabas, som var trængt op gennem siluriske Skifere (Brachiopod- og Øvre Graptolithskifer), der ved Kontakten var blevne brændte. Lidt sydligere i den lave Brink saas rødt Keuperler og Sandsten. I Strandvoldene fra Litorinatiden samledes en Del baltiske Blokke. Derfra gik man til Kullen, hvor man fik Lejlighed til at se de forskellige prækambriske krystallinske Bjergarter: Granitit, Banatit og Hypersthengabbro, hvoraf denne Grundfjældshorst bestaar. Tillige saas de to vinkelret paa hinanden gaaende Dalsystemer, nemlig de lidet dybe, i NV—SØ forløbende Længdedale, dannede ved Diabasgangenes Forvitring, og de dybe Tværdale, Sprækkedale med stejle Vægge. Hjemrejsen fandt Sted med Tog fra Mølle Kl. 6,²². (Litteratur: A. HENNIG: Geologischer Führer durch Schonen. Berlin 1900, p. 135 ff. og A. HENNIG: Kullens kristalliniska bergarter. Lunds Universitets årsskrift Bd. 34, Afdl. 2 Nr. 6 og Bd. 35, Afdl. 2 Nr. 5. 1898—99).

2. Juli 1911. Ekskursion i København.

Kl. 9 samledes Deltagerne ved Raadhusets Hovedindgang, hvorfra man spaserede gennem »Strøget« til Kongens Nytorv, forbi Børsen til Glyptoteket. Undervejs besaa man under Hr. E. NØRREGAARDS Vejledning de Husfacader, Portaler o. s. v., i hvilke naturlige Bygningssten er anvendte. (Se E. M. NØRREGAARD: Oversigt over naturlige Bygningssten, anvendte i København. Medd. Dansk geol. Forening. Bd. 3. 1911).

15.—18. August 1911. Ekskursion til Gram, Brørup,
Høllund-Søgaard, Randbøl og Grejsdal.

Fredag d. 15. Aug. Kl. 9 $\frac{1}{2}$ samledes Deltagerne i Slotskroen i Gram. Efter Frokosten besøgte den store Teglværksgrav, hvori saas miocænt Glimmerler, rigt paa Forsteninger (se J. P. J. RAVN, 1907: Molluskfaunaen i Jyllands Tertiæraflejringer, Kgl. Danske Vid. Selsk. Skr. 7. R. naturvid.-mathem. Afdl. III, 2, p. 233 og 240—49) overlejret af Diluvialdannelser. Derfra tog man over Rødding til Brørup, hvor Middagen indtoges ved 5-Tiden. Om Aftenen gik man til Harebjerg, hvorfra man havde en pragtfuld Udsigt over Kongeaadalens Hedeslette og det diluviale Højland Syd derfor; endvidere et stort Profil i Diluvialsand.

Onsdag d. 16. Aug. aflagdes først Besøg i Kalksandstensfabriken i Brørup, og dernæst besøgte den store Vandreblok Tirslundestenen, hvorefter man tog til den interglaciale Mose paa Tusbøl Mark (se N. HARTZ, 1909: Bidrag til Danmarks tertiære og diluviale Flora. D. G. U. II R. Nr. 20, p. 160—177). Under fossilfrit Sand, hvis Oprindelse og Aflejringsmaade er Genstand for Diskussion, men som afgjort er af diluvial Alder, saas Sphagnumtørv og Gytje med Levninger af *Brassenia*, *Dulichium*, *Gran* o. s. v.

Derfra drog man til en anden interglacial Mose ved Høllund Søgaard (HARTZ: l. c. p. 193—204). Undervejs var der rig Lejlighed til at diskutere Spørgsmaalet om Oprindelsen af de »Trekante«, som saas overalt paa Marken og i Stenbunkerne. Man overnattede i Hovborg.

Torsdag d. 17. Aug. Efter Morgenkaffen kørtes over Heden til Randbøl. Paa Vejen saas Hedesletter, Bakkeøer og Erosionsdale, ligesom ogsaa »Trekante« og andre løse Blokke, navnlig Basaltblokkene (se V. MILTHERS, 1909: Scandinavian Indicator-Boulders in the Quaternary Deposits. D. G. U. II R. Nr. 23 p. 61) var Genstand for Opmærksomhed.

Fredag d. 18. Aug. Efter Morgenkaffen kørte man fra Randbøl til Haraldskjær V. for Vejle, hvor man saa en stor Aflejrning af Kildekalk; derfra til Cementfabriken »Svanholm«s Sandgrav i Foden af Vejle Dals Nordskraaning, godt 2000 m V. for Vejle. Her saas smukt, temlig groft tertiært Sand kun dækket af et tyndt Lag Diluvium (se: N. STEENBERG og POUL HARDER: Nogle danske Sandsorters tekniske Anvendelighed. D.

G. U. II R. Nr. 16, p. 9). Efter en Udflugt til Grejsdalen sluttede Ekskursionen i Vejle.

15. Oktober 1911. Ekskursion til Annetorp.

Afrejse med Dampér fra Havnegade Kl. 9; med Bane fra Malmø Kl. 11 til Limhamn. Efter Ankomsten besaas — under Ledelse af Hr. Professor J. MØBERG fra Lund — Cementfabriken, hvorefter man gik til Annetorp Kalkstensbrud. I den første Del af Bruddet, nærmest Landevejen, saas en høj Væg af Kokkolitkalk (Saltholmskalk) med Flint, der her, som overalt i Bruddet, optræder som sorte Boller, indbyrdes forbundne med uregelmæssige Udløbere af en lysere Flints substans, hvorved Flinten kommer til at optræde som uregelmæssige Bænke. I et andet Profil saas saavel porøs som tæt Bryozokalk (Limsten) og endelig saas i Bunden af Bruddet større og mindre Partier af Koralkalk (Faxekalk), omgivet af Kokkolitkalk og dækkede af et tyndt Lerlag, der udfylder Ujævnhederne i Koralkalkens Overflade. Saavel i Koralkalken som i Bryozo- og Kokkolitkalken fandtes mange Fossiler. Disse forskellige Kalkstensarter repræsenterer i Følge HENNIG ikke forskellige Niveauer eller Tidsafsnit, men er kun ulige Facies af en sammenhørende Dannelse af Nyere Kridt, og det fuldstændige Profil er da: Kokkolitkalk, der omslutter øformige Banker af Koralkalk, dækkede af et tyndt Lerlag og atter overlejrede af vekslende Lag af Bryozo- og Kokkolitkalk; det hele er dækket af Moræne. (Se A. HENNIG, 1899: Studier öfver den baltiske Yngre kritans bildningshistoria. Geol. Förening. Stockholm. Förhandl. Bd. 21, særlig p. 68—78 og A. HENNIG: Geologischer Führer durch Schonen. Berlin 1900, p. 79 ff). — Senere gik nogle af Deltagerne til Järavallen, den bekendte store Strandvold, som strækker sig langs Skaanes sydlige og vestlige Kyst, og som der er Litorinahavets øverste Strandvold. I denne er der ved Limhamn fundet en Boplads fra Stenalderen (se: KNUT KJELLMARK: En stenåldersboplads i Järavallen vid Limhamn. Antiquarisk Tidsskrift för Sverige 17: 3. Stockholm 1903.) Hjemrejse fra Malmø Kl. 6.

Mødet den 30. Oktober 1911.

Hr. O. B. Bøggild holdt en Mindetale over afdøde Professor Niels Viggo Ussing. Talen er aftrykt i dette Hefte p. 1—18.

Derefter holdt Hr. **E. M. Nørregaard** et Foredrag om **Bovbjerg-Profilen**. Foredraget, der var ledsaget af Lysbilleder, findes trykt i dette Hefte p. 47—54.

Mødet den 20. November 1911.

Hr. **Poul Harder** gav en Meddelelse om petrografiske Undersøgelser af de oligocæne Lag i Jernbanegennemskæringen ved Aarhus Station; den vil blive trykt i D. G. U. II R. Nr. 22.

Derefter holdt Hr. **K. Brünnich-Nielsen** et Foredrag om Ciripiederne i Danien'et. Foredraget findes trykt i dette Hefte p. 19—46.

Mødet den 11. December 1911.

Hr. **C. Wesenberg-Lund** gav en Meddelelse om bathymetriske Undersøgelser af Furesøen og nærliggende Søer, og gav bl. a. en Fremstilling af de Metoder, han havde anvendt ved Kortlægningen af Dele af Furesøens Bund, ligesom han paaviste Nødvendigheden af saadanne Kort til Brug for geologiske og biologiske Undersøgelser.

Derefter gav Hr. **V. Nordmann** under Titlen: **Fra Nordre Strømfjord og Gieseches Sø** en Meddelelse om de geologiske Fænomener: Fjældformer, Terrasser, hævede Strandvolde og kvartære Skalbunker, han havde set paa sin Rejse i Grønland 1911. Foredraget, der var ledsaget af Lysbilleder, vil i udvidet Form blive trykt i »Meddelelser om Grønland«.

Mødet den 15. Januar 1912.

Hr. **Victor Madsen** holdt et Foredrag, ledsaget af Lysbilleder, om sine Iagttagelser fra en Rejse i Syd-Tunis. I den paafølgende Diskussion, der bl. a. var fremkaldt ved Foredragsholderens Betragtninger over Klitdannelse og Barkanerne i Ørkenen, deltog d'Herrer **Eug. Warming** og **A. Jessen** med Meddelelser om Barkan-Dannelsen som et (her i Landet forholdsvis tidligt og temmelig hurtigt forsvindende) Udviklingstrin i Klitdannelsen, Iagttagelser, der særlig var hentede fra Fanø.

Mødet den 5. Februar 1912.

Hr. N. Hartz gav et Referat af

NILS OLOF HOLST: AlnarpsFloden, en svensk
»Cromer Flod«.

Sveriges geol. undersökn., Ser. C Nr. 237 (Årsbok 4 (1910) No. 9.)

Ved de geologiske Undersøgelser paa Kortbladet Börringe Kloster mener HOLST at have opdaget en over en halv Mil bred Floddal, der kan følges fra Skifarp mellem Trelleborg og Ystad til Kysten af Øresund N. for Landskrona. Dalen er fyldt med fint Sand og Ler, der indeholder fossilførende Lag af samme Natur som de bl. a. fra Danmark kendte Rav-Pinde-Lag. Disse Ler- og Sandlag, der nedadtil bliver grovere og kan gaa over til rent Grus, hviler paa Kalkundergrunden og er dækkede af Moræne; de opfattes af HOLST som præglaciale, og han anser Floden for en Fortsættelse af den præglaciale Weichselflod, der herigennem har haft Udløb i den norske Rende.

I den paafølgende Diskussion deltog bl. a. Hr. E. M. Nørregaard, der begyndte med at fremhæve, at den Forsenkning, i hvilken den formodede Alnarpsflod skulde have løbet, allerede længe har været kendt. Den findes angivet hos E. ERDMANN 1887 (Sveriges geol. undersökn. Serie C, No. 65, p. 68.) og hos TÖRNEBOHM og HENNIG 1901 (S. G. U. Serie A₁, a, p. 181). Den er dog begge Steder omtrent dobbelt saa bred, som HOLST angiver; dette skyldes formodentlig den Omstændighed, at HOLSTS Boringer har truffet de to Kridt-Øer, der rager op i Dalen; det synes mærkeligt, at han ikke har tænkt paa at benytte den noget østligere løbende Forkastnings-Linje som Grænse. Ser man paa TÖRNEBOHMS og HENNIGS Kort, hvor Kurver for Kalk-Grundens Beliggenhed i Forhold til Havfladen er indtegnede, saa viser det sig, at Kalken i Renden ligger højest omkring Landskrona og lavest i den sydøstlige Del; men dette kan maaske skyldes kvarterære Niveauforandringer. Endvidere skal bemærkes, at Kalkoverfladen er meget uregelmæssig, mere end en flod- eller iseroderet Dalbund plejer at være. Forsenkningen skyldes antagelig Dislokationer. Taleren kunde ikke se, at der var nogen Hindring for at antage selve Renden for prækvartær; et andet Spørgsmaal bliver det derimod, om ogsaa Aflejringerne, der fylder den, er præglaciale og ikke naturligere forklares som Glacial-Dannelser. Gruslaget i Bunden kan godt være og bør

maaske rettest opfattes som udvasket Moræne, hvor Stenene er rullede, altsaa noget tilsvarende til Gruslaget i den lille sen-glaciale Aa ved Dejbjerg Bakker (se Medd. Dansk geol. Foren. Bd. 3, p. 317—30). HOLST omtaler (p. 24) Moræne i Bunden af Dalen og bemærker: »Om de preglaciale lagren, stenfri lera och fin sand underlagras af morän, måste de här uppträda sekundärt». En lignende Bemærkning gør han paa Side 25 i Anledning af en anden Brøndboring. Men dette synes at være en meget søgt Forklaring; Lagene bør naturligere opfattes som ikke udvaskede Rester af Moræne. Stenene i Gruset er ret store og stammer fra et stort Omraade; det er usandsynligt, at Sten i en Flodseng kan transporteres ret langt uden at males til Pulver. Man ser langs Floderne fra det ikke-isdækkede Omraade af Mellem-Europa næsten kun lokale Bjergarter. Følgende Analyse viser, at Stenlaget i Bunden af Alnarpsfloden stemmer nøje overens med Sten-Indholdet i den baltiske Moræne i Skaane; man maa derfor slutte, at Alnarpsflodens Bundgrus i det væsentligste er transporteret samme Vej.

	Flint	Kridt-Bjergarter	Grundfjeld
Alnarps-Floden (Gruset)	22 %	34 %	21 %
Lomma (Baltiske Moræne)	26 -	33 -	22 -
— (Nordost-Moræne)	7 -	3 -	42 -

I Følge Analysen skal det fine Sand minde noget om tertiært Sand. Men hvis man nu antager, at Aflejringerne i »Alnarps-Floden«s Dal stammer fra den første Del af Istiden, saa vil Isen hovedsagelig have transporteret Materiale fra det løse, forvitrede Jorddække, som havde dannet sig i den Tid, Skandinavien har været hævet over Havet mellem Silur-Devontiden og Kvartærtiden. I denne Tid har Forvitringen for Størstedelen været kemisk, hvorved de let forvitrende Mineraler som Feldspat, Hornblende, mørk Glimmer o. l. er forsvundne, medens kun de mest modstanddygtige som Kvarts og lys Glimmer er bleven tilbage; og det af den første Is's Smeltevandsfloder aflejrede Sand faar da let et tertiært Udseende. Forøvrigt har allerede USSING og senere HARBER gjort opmærksom paa, at tertiært Sand ikke behøver at mangle Feldspat.

Naar HOLST (p. 26) mener, at det af USSING beregnede Middeltal for Kvartærets Mægtighed i Danmark (47,1 m) er for stort, skal det bemærkes, at USSINGS Tal er nok saa rigtigt, da det er Gennemsnitstallet for hele Danmark, medens HOLSTS Middeltal (32,18 m) kun er beregnet for et mindre Omraade, hvor endda Kvartærets Lejringsforhold er unormale og ofte vanskelige at tyde. For at faa et Begreb om, hvor vanskeligt det ofte er at tyde Kvartærets Lejringsforhold i den Del af Skaane, som HOLSTS Afhandling omfatter, skal kun henvises til HOLMSTRÖMS Geologisk profil från Åkarp till Lomma (Geol. Fören. Stockholm: Förhandl. Bd. 21, p. 223), og HOLMSTRÖMS Undersøgelser omfatter endda kun de lettest tilgængelige Jordlag fra den sidste Del af Istiden.

Hr. V. Milthers ankede over, at HOLST generaliserede for meget og gik for let hen over Dokumenteringen. Boreprofilerne maatte man tage paa Tro og Love, og det var beklageligt, at nøjagtige Oplysninger ikke var fremlagt om hele den Serie Boringer, der var udførte for Malmø Vandværk. Man faar Indtryk af, at HOLST har opfundet baade Dalen og Floden, men daværende Ingeniør RICHERT har dog tidligere (1893) paavist et Stykke af Dalen og meddelt Boreprofiler derfra. Taleren kritiserede saavel den Maade, hvorpaa HOLST ud fra de sparsomme Oplysninger om Boringen ved Førslevgaard (Sydsjælland) konstruerede en hel Dal, som de vidtgaaende Slutninger, HOLST drog af andre, ligesaa sparsomme Oplysninger. Hvad saaledes det fine Sand og Ler angik, som HOLST (efter Opgivelse af Brøndborer POULSEN) angav som fundet mellem Sorø og Slagelse, og som han paralleliserede med de skaanske »præglaciale« Flodaflejringer, saa skulde Taleren oplyse, at de Boreprøver fra den paagældende Egn, som D. G. U besidder, ikke svarer til HOLSTS Angivelser (en Del af Leret er tydeligt nok Moræneler). Taleren manede derfor til Forsigtighed ved Benyttelsen af Brøndboreres Opgivelser.

M. H. t. selve Spørgsmaalet om Alnarpsfloden, ansaa Taleren det dog for højst sandsynligt, at de af HOLST undersøgte Aflejringer virkelig var præglaciale, men sikre Beviser manglede. Taleren fremhævede dog, at der hverken i RICHERTS eller HOLSTS Boreprofiler fandtes Meddelelser om Fundet af store Sten; saadanne vilde jo nemlig have angivet Tilstedeværelsen af en ældre Moræne.

Hr. Folkehøjskoleforstander, Dr. phil. **L. Holmström** fra Akarp bifaldt NØRREGAARDS Mening om, at Dalen ikke skyldes Erosion alene, men ogsaa Forkastninger, og fandt bl. a., at der var for lidt Rullestensmateriale for en Erosionsdal. HOLST paastaar, at der er mest Sand i den nedre Ende og mest Ler mod NV., men dette forholder sig ikke rigtigt, idet Ler- og Sanddannelser er blandede hele Vejen og f. Eks. det fede Ler findes helt Syd paa. Taleren tænkte sig, at Lagene er fluvioglaciale og afsatte af den fremrykkende Is'es Floder. Efter Skurestribernes Retning at dømme har Isbevægelsen i Skaane først været øst-vestlig, senere fra SØ til NV. Disse Bevægelser forklarer Lagenes Indhold af smålandske Blokke. Ved første Isbedækning var Trykket ret svagt, og der aflejredes kun en lille Moræne langs Dalsiderne. Det er HOLSTS »Kæphest«, at Isen kun er gaaet een Gang frem over Syd-Sverige. Han forbigaar i sine Arbejder alt, hvad der kan modbevise hans Teori, og gør derfor alle interglaciale Dannelser til præglaciale eller betragter dem højt regnet som Resultatet af Oscillationer. Som Eksempel herpaa kan nævnes en Lokalitet ved Bjeresjöholm, hvor man under 5 m Moræneler fandt lagdelt Ler med *Limnæa*, *Pisidium*, *Dryas* m. m. Dette Ler gør HOLST til præglacialt, men Taleren havde senere boret gennem det og fundet Moræneler derunder. De interglaciale *Pisidium obtusale*-Lag ved Landskrona, der ligger mellem to Moræner, gør HOLST til præglaciale og lader dem (ligesom Sandet med Rav-Pindelaget paa Hveen) være flyttede og indlejrede i Morænen i frossen Tilstand.

Selv om man saaledes maa gøre adskillige Indvendinger mod HOLSTS Fremstilling, saa er der dog meget, man ikke kan komme udenom, og som kunde tyde paa, at Dannelserne virkelig er præglaciale¹⁾.

Hr. **V. Nordmann** vilde ikke komme ind paa Spørgsmaalet, om »Alnarps-Floden« har været en Flod eller ej, men hellere holde sig til nogle af de mærkelige Slutninger, som HOLST mente at kunne drage. Kun vilde Taleren endnu engang i Tilslutning til de foregaaende Talere præcisere, at HOLST ikke havde givet nogetsomhelst afgørende Bevis for, at Floden var præglacial.

¹⁾ I en senere publiceret Afhandling har Taleren yderligere udformet sin Kritik af HOLSTS Arbejde, se LEONARD HOLMSTRÖM: Om præglaciala bildningar i Skåne. Geol. Fören. Stockholm. Förhandl. Bd. 34. April 1912. p. 411 ff.

At de som Flodaflejninger opfattede Lag hviler direkte paa Kal-ken og kun er overlejrede af een Moræne, er jo langt fra noget Bevis.

Dette hænger naturligtvis sammen med HOLSTs fixe Ide om, at der kun har eksisteret een Istid, og hans Ulyst til at bøje sig for Kendsgjæringer, der afkræfter denne Ide. N. skulde blot gøre opmærksom paa den mærkelige Mangel paa Logik, som HOLST røber, naar han kommer ind paa det palæontologiske Omraade. Tilstedeværelsen af *Paludestrina marginalis* i en løs Dyndblok i Moræneleret ved Faaborg, en Dyndaflejring, som af N. anses for at tilhøre Eem-Aflejringernes Ferskvandszone, er for HOLST nok til at gøre hele Eem-Ferskvandszonen samtidig med Corbicularalaget ved Førslevgaard, hvori denne Snegl ogsaa findes. Corbicularalaget kan med nogen Sandsynlighed anses for præglacialt, men hos HOLST bliver det til Vished, uden at han dog leverer noget Bevis. Den nævnte lille Snegl, hvis Nordgrænse for Tiden ligger i Belgien, bliver altsaa for HOLST tilstrækkelig til at gøre Ferskvandszonen og dermed alt »Cyprinaleret« præglacialt; derimod spiller det for ham ingen Rolle, at Steensigmose-Sandet og de øvrige »Cyprinaler«-Aflejninger saavel som Aflejringerne ved Tønder, paa Mandø Hølade og i Holland har et helt lille Selskab af sydlige Mollusker fælles, nemlig: *Gastrana fragilis*, *Syndesmya ovata*, *Lucina divaricata*, *Haminea navicula* samt Arter af *Mytilaster*-Gruppen; hertil kommer yderligere Eem-Aflejringernes Ledefossil, den store uddøde *Tapes*, der hidtil er omtalt under Navnet *T. aureus* var. *eemiensis*, men som N. haabede snart at kunne vise var identisk med den af DÖDERLEIN fra Norditaliens pleistocene Dannelser bestemte *T. senescens*. Ikke blot dette Samfund, hvis Arter enten ikke gaar ind i Nordsøen eller kun i dens sydligste Del, og som ikke er fundne fossile i nogen sikker nordevropæisk postglacial Aflejring, men ogsaa andre Forhold i Molluskfaunaen berettiger fuldt ud Betragtningen af alle disse Aflejninger som tilhørende een og samme kvartære Zone, den marine Eemzone, der er af interglacial Alder. Hele den af Taleren fremsatte Bevisførelse afviser HOLST flot uden Spor af virkelige betydende Modgrunde, kun med en Henvisning til en brevlig Udtalelse af A. C. JOHANSEN, der — løsreven og uden Dokumentation som den er — i Virkeligheden intet siger. Det eneste, HOLST har at tilføje af sig selv, er dette, at for dem, der som HOLST betragter de paa Mo-

ræne hvilende, men af Moræne udækkede Leraflejringer paa den jyske Halvøs Vestkyst som postglaciale behøves intet Bevis. Men hvem er disse Hr. HOLSTs Troesfæller?

Paa Side 62, Anm. 1 udtaler HOLST sin Tvivl om, at det Ler med Sten, som GOTTSCHÉ anser for »nedre Moræne« virkelig er Moræneler og betvivler, at den siddende »jokelsten« virkelig er isskuret. Hvis isskurede Sten virkelig er et afgørende Bevis for HOLST, saa kunde Taleren meddele, at HARDER havde taget en smukt »isskuret« Flint in situ i Tapessandet ved Stensigmose. Dette Fund havde Taleren ikke omtalt i sin Afhandling om Mollusk-Faunaen i Eem-Zonerne, da der for ham var andre og vægtigere Beviser for »Cyprinalerets« interglaciale Alder. Taleren skulde ikke opholde sig nærmere herved, men blot bemærke, at særlig den sidste Del af HOLSTs Afhandling, vrimgledede af de mærkeligste Paastande og løseste Slutninger uden Skygge af Bevis.

Hr. N. Hartz vilde hævde, at der ingen Grund var til at antage, at »Alnarps-Flodens« Aflejringer ikke var interglaciale. Moræneleret i Bundlaget mod Syd er dog eet Indicium. Hvis nogen siger: Materialet er interglacialt, vil det være uhyre svært at modbevise denne Paastand. HOLST har i alt Fald ingen Beviser. Fossilerne siger intet, Glimmerbladene heller intet.

Hr. V. Milthers fremhævede, at i en saa snever Floddal vilde det være mærkeligt, om der skulde aflejres saa fint og ensartet Materiale, hvis Omgivelserne havde bestået af saa uensartet Materiale, som Morænedannelser er.

Efter nogle Replikker, der veksledes mellem Hartz, Nordmann, Milthers, Harder og Jessen og væsentligst drejede sig om Glimmerets og Feldspatens Betydning som Skelnemærke mellem tertiære og kvartære Jordarter, sluttedes Diskussionen.

Mødet den 19. Februar 1912.

Frøken Sofie Petersen holdt et Foredrag om Karst-Eggenes Geologi, for en Del baseret paa Indtryk fra hendes Rejse i det østrigske Kystland og Montenegro. Foredraget var ledsaget af Lyssbilleder.

Derefter afholdtes en selskabelig Sammenkomst for Foreningens Medlemmer med Damer.

Mødet den 18. Marts 1912.

Hr. A. Jessen holdt et Foredrag om

Marsken ved Ribe.

Paa et Kort (i Maalestok 1:20,000) viste Foredragsholderen Marskens Beliggenhed i Forhold til de diluviale Bakkeøer og de sen-glaciale Hedesletter, samt Marskens Udbredelse som en smal Bræmme langs Østsiden af Øerne Fanø og Manø og som 2—4 km brede Engstrækninger langs Vestsiden af Fastlandet fra den slesvigske Grænse og Nord paa omtrent til Esbjerg.

Marsklerets fysiske og kemiske Egenskaber omtaltes; bl. a. dets yderst ringe Kalkindhold, den store Rigdom paa Glimmerblade, og Lagdelingen, der kun kan ses i meget sandet Marsk, men ikke kan paavises i det fede Marskler, hverken i fugtig eller tørret Tilstand. Endvidere omtaltes den tidligere Litteratur om Marskens Aflejring, i Særdeleshed EUG. WARMINGS og C. WESENBORG-LUNDS Arbejder over de botaniske og zoologiske Forhold paa Sandvaderne og Slikvaderne. Gennem disse Arbejder er det tilfulde bevist, hvilken overordentlig Betydning Planterne og Dyrene spiller ved Marskdannelsen, og at Marsken er en gennemskremitteret Jordart, en marin Gytje.

Af Foredragsholderens Undersøgelser af Bundforholdene i Vadehavet, dels paa Vaderne, dels i de flodlignende Render (»Loer« og »Dyb«) fremgaar det, at Slikaflejringen i nogen Afstand fra Kysten er meget ringe, at den kun foregaar paa Steder, hvor den af Ebbe og Flod frembragte Strøm er svagest, hvor Bundvegetationen er meget tæt, eller hvor to Flodstrømme mødes; og endvidere, at Vandet, der af Flodbølgen føres ind fra Vesterhavet, er klart i den yderste Del af Vadehavet, men bliver mere og mere lerholdigt, jo længere det passerer ind gennem Renderne i Vadehavet. Det fremgaar heraf, at Materialet til Marsken ikke føres ind fra Vesterhavet, men hidrører fra Bunden i Vadehavet, det vil sige fra den i Tapes-(Litorina-)Tiden sænkede Del af Fastlandet, til Dels ogsaa fra ældre Lag (mio-cen Glimmerler), hvori de dybe Render kan have skaaret sig ned.

Marskens Mægtighed er gennemsnitlig 1—2 m, paa store Strækninger endog mindre end 1 m. Den største Mægtighed, 4,75 m, fandtes tæt Nord for Ribe Aa. Marsken hviler paa sen-glacialt Hedesand, til Dels ogsaa paa Strandsand, eller paa Tørv. Lag af Al i Hedesandet under Marskleret er ikke ualmindelige; et enkelt Sted fandtes under Marsken endog det fuldstændige

Hedeprofil: Mor, Blysand, Al og nederst Hedesand. Tørven under Marsken har i Egnen ved Ribe langt fra saa stor en Mægtighed som Tørven under den slesvigske og holstenske Marsk, i Reglen er Mægtigheden kun 0,5—1,5 m. Submarine Tørvemoser, svarende til Tørven under Marsken, findes flere Steder i Vadehavet, ved Manø (Egerødder), Syd for Tjæreborg (Tørv med Fyrrestammer og Stubbe) og ved Esbjerg. Ved den i 1911 foretagne Havneudvidelse fandtes saaledes i Graadyb udenfor Esbjerg et 1—1,7 m. mægtigt Tørvelag med Stammer og Rødstød i en Dybde af \div 6,9 m.

Overfladen af den ældre, færdigdannede Marsk ligger betydeligt over den Højde, 0,5 m, hvortil almindeligt Højvande og dermed Marskaflejringen naar i Nutiden (Forskellen mellem Høj- og Lavvande paa disse Kyster er mellem 1,5 og 1,8 m). Største Delen af Marskengene, saavel mod Nord ved Tjæreborg og Sneum Aa som sydligere ved Kongeaa og Ribe Aa, ligger nemlig 6—7 Fod (1,9—2,2 m) over Middelvandstand, enkelte Steder ligger Overfladen af fedt Marskler endog ved \pm 8 Fod (\pm 2,5 m). Dette gælder ikke alene Marsken nærmest ved det gamle glaciale Land, Gesten, hvor en Opstæning af Flodbølgen kunde tænkes at have fundet Sted, men ogsaa den flere Kilometer Vest derfor, fuldstændig fritbeliggende Marsk. Det samme er Tilfældet paa Fanø, hvor Marsken, der er aflejret som en smal Bræmme langs Øens Østkyst, enkelte Steder som Dække over en smaa kuperet Flyvesandbund, naar til en Højde af 6—6 $\frac{3}{4}$ Fod (1,9—2,1 m) over Middelvandstand. Kun ved Stormfloder dækkes den gamle, højtliggende Marsk af Havet, men herved aflejres intet Slik af Betydning, tværtimod virker Stormfloderne oftest eroderende og ødelæggende paa den allerede aflejrede Marsk. Marskengenes usædvanlige Højde over Havet maa derfor anses som et fuldgyldigt Bevis paa en i meget sen Tid foregaaet Landhævning i denne Del af Landet, en Landhævning, der efter de overfor anførte Tal maa sættes til ca. 4 Fod (1,2—1,3 m). Denne Landhævning har utvivlsomt understøttet den Tilvækst af Landet, der efter Klitrækkernes Form maa være foregaaet paa Vestsiden af Fanø.

Derefter holdt Hr. N. Hartz et Foredrag om geologiske Iagttagelser i Nordsjælland. Foredraget, der gav en Oversigt over Talerens ældre og nyere, delvis publicerede Undersøgelser i Vangede Grusgrav, Søerne ved Lyngby og Holte, samt Moserne Femsølyng og Sækkedammen, var ledsaget af Lysbilleder.

Mødet den 10. April 1912.

Hr. Professor, Dr. O. Jäkel fra Greifswald holdt et Foredrag om

Rügens Klint.

Med Benyttelse af en Række store farvelagte Profiler, som Foredragsholderen havde tegnet af Rügens Klint, omtaltes dennes geologiske Bygning. Fra øverst til nederst bestaar den af Skrivekridt med indlejrede Partier af diluviale Aflejninger, der ogsaa danner et Dække over den. Diluviet ligger ikke regelløst, men indlejret og indeklemt mellem Flager af Skrivekridtet, der med regelmæssig Strygning er opskudte, den ene over den anden.

Om Klintens Dannelsesmaade havde der hersket meget forskellige Meninger: JOHNSTRUP, BEHRENDT, WAHNSCHAFFE, GEIKIE, PHILIPPI med flere havde særlig søgt Forstyrrelsernes Aarsag i Istryk; andre som v. HAGENOW, BOLL, v. KOENEN, RUD. og HERM. CREDNER søgte den særlig i tektoniske Bevægelser, medens COHEN, DEECKE og BALTZER søgte at kombinere begge Anskuelser.

Klintens store Højde gjorde den vanskelig tilgængelig for Detailstudier; et godt Supplement til den havde man i de senere Aar faaet gennem de Profiler, der fremkom ved de nye Havneanlæg ved Sassnitz, af hvilke Foredragsholderen viste flere af ham udførte Tegninger. Ligesom KEILHACK, der ogsaa i de senere Aar havde undersøgt Klinten, var han herigennem kommen til det Resultat, at Forstyrrelserne udelukkende var af tektonisk Art, og at de havde fundet Sted under Istidens senere Afsnit, idet Beviset for Aldersbestemmelsen laa i de mellem de enkelte Kridtflager indlejrede Diluviallag samt i den diskordante Moræne, der, forskellig i Flintindhold fra de ældre, var aflejret over de opskudte Flager.

Den Teori, Foredragsholderen saaledes var kommen til, og som han nærmere havde udviklet i sine Afhandlinger: Ueber den Kreidehorst von Jasmund und seine Tektonik. Mitteil. naturwiss. Vereins f. Neuvorpommern und Rügen. 42. Jahrg. 1910 og: Ueber ein diluviales Bruchsystem in Norddeutschland. Monatsber. d. D. geol. Gesellsch. 1911, Nr. 11, stemmede overens med den, der for Møens Klints Vedkommende allerede i 1851 var fremsat af PUGGAARD, der dog af naturlige Grunde ikke havde henlagt Forstyrrelserne til Istiden, men til Tertiærtiden, til hvilken de diluviale Lag dengang regnedes. Omsat i Nutidens Sprog havde PUGGAARD saaledes set fuldstændigt rigtigt.

Ogsaa af Møens Klint havde Foredragsholderen tegnet et stort, sammenhængende Profil, der forevistes; de Betragtninger, han havde gjort gældende for Rügens Klint, vilde han ogsaa overføre paa Møens Klint, der saaledes maatte anses for dannet ved tektoniske Bevægelser under Istiden.

Hr. Hintze var fuldt enig med Foredragsholderen i dennes Opfattelse af Rügens Klint, idet ogsaa han her holdt paa tektoniske Forstyrrelser, om hvis diluviale Alder han ikke nærede nogen Tvivl, da han alt for en Del Aar siden havde haft Lejlighed til her at jagttage den diskordante Moræne. Naar Professor JÄKEL imidlertid umiddelbart vilde overføre Jagttagelserne fra Rügen til Møen, holdt den fulde Enighed hermed op.

Utvivlsomt er Forstyrrelserne begge Steder af tektonisk Art; Tidspunktet for Forstyrrelserne er derimod forskelligt. At to saa nærliggende Klinter, der ligner hinanden saa meget, skulde være dannede til forskellig Tid, synes i første Øjeblik en absurd Tanke. Undersøger man imidlertid disse to Partier nøjere, vil det ses, at den store Lighed mere er knyttet til Totalindtrykket, saaledes som det faas fra Søen eller Stranden, end til Enkelthederne og til Terrænforholdene.

Ligesom paa Rügen er Kridtflage skudt over Kridtflage, og Diluvium indesluttet derimellem; men paa Møen er hele Diluviet indesluttet i Kridtet, har altsaa været aflejret før Forstyrrelserne, og der findes ikke nogen diskordant Moræne over de forstyrrede Lag. Det Dække, der paa Steder findes diskordant, er alluvialt, indeholder store Masser af Landsnegle og er aflejret æolisk. Terrænformerne er vidt forskellige paa Rügen og Møen; Høje-Rügens Overflade er jævnt bølgeformet, Høje-Møens stærkt kuperet, sammensat af høje Kamme og dybe Dale, der, med Strygning som de tilsvarende Klintpartier, kan forfølges langt ind i Landet; Højdeforskellighederne markeres yderligere ved de talrige større og mindre Jordfaldshuller, der er knyttede til Dalene, og som i den Grad er i Stand til at lede Overfladevand et ned i Undergrunden, at der paa Høje-Møen ikke findes et eneste naturligt Vandløb, medens der paa den til Høje-Møen svarende Del af Rügen, Jasmund, findes en halv Snes større og mindre.

At der ikke har passeret nogen Is over høje Møen, efter at Klintdannelsen har fundet Sted, maa anses for utvivlsomt; Højderne har dog ikke været nogen Hindring herfor, thi de samme

Forhold findes ned til Havets Overflade; at tænke sig, at den Is, der har aflejret den diskordante Moræne paa Rügen, ikke er naaet frem til Møen (hvorved Tidspunktet for Forstyrrelserne kunde være det samme) er paa Forhaand lidet sandsynligt; den postglaciale Alder for de møenske Forstyrrelser fremgik ogsaa af Mosernes Vidnesbyrd, idet deres Flora er saadan, at den fører dem hen til Egetid (endog efter Bøgens Indvandring), medens arkæologiske Forhold viser hen til en Tid omtrent ved Overgang fra ældre til yngre Stenalder, et saa sent Tidspunkt, at man maaske vanskelig kan gøre sig fortrolig med Tanken.

Prof. Jäkel vilde paa Forhaand absolut have tænkt sig, at de to Klinter er dannede samtidig; set i al Almindelighed var der for ham dog ikke noget afskrækkende i den Tanke, at Forstyrrelserne var af saa ung Alder, selv om han ikke havde haft Lejlighed til paa Stedet at gøre sig bekendt med Forholdene.

Mellem Hr. Sarauw og Prof. Jäkel veksledes yderligere nogle Bemærkninger om Tidspunktet for Stenalderen, hvorefter Formanden hævede Mødet med en Tak til Foredragsholderen. Aftenens Sprog var Tysk.

Mødet den 22. April 1912.

Hr. G. F. L. Sarauw holdt et Foredrag om

Vore store Sten (Vandreblokke), deres Registrering og Fredning.

Foredragsholderen, der som Medlem af »Udvalget for Naturfredning« havde haft den særlige Opgave at tage sig af de »store Sten«, fremlagde her Resultatet af sit Arbejde. Efter nogle Bemærkninger om Registreringen, tidligere stedfundne Fredlysninger, samt hvad der yderligere kunde gøres for at forhindre Stenenes Ødelæggelse, gik han over til nærmere Omtale af de enkelte Sten. Han havde ikke holdt sig til Vandreblokkene alene, men havde ogsaa medtaget et saadant Fænomen som »Rødstenen« paa Fur, der jo ikke er nogen Sten i almindelig Forstand, men et af Jernforbindelser sammenkittet Lag af Grus og groft Sand. Hvor stor en Udstrækning dette Gruslag, der kommer til Syne flere Steder i Bakkeskraaningerne paa Nordkysten af Fur, har, vides ikke, men den Del, der ønskes fredet, er $18 \times 8 \times 4$ m. Taleren omtalte nærmere de Sagn om Rødstenen, som er bevarede gennem Blichers og ældre For-

tællinger; endvidere omtalte han de tidligere Teorier for dens Dannelse (E. PONTOPPIDANS Antagelse, at den var en Vulkan!). Dernæst omtalte Taleren de mange store, mere eller mindre bekendte Vandreblokke, saasom »Dyner« ved Frederikshavn, en stor Sten i Sæbygaards Skov, en anden stor Sten paa Stranden ved Skyum Bjerge Syd for Thisted, »Janum Kjøt« ved Ø. Svenstrup i Øster Han-Herred (D. G. U. I. R. Nr. 10, p. 68) 6,5 m lang, Toppen 2 m over Jorden, 15,5 m i Omkreds, Staasten i Ashoved Skov ved Palsgaard, $6 \times 3,7 \times 2,5$ m (D. G. U. I. R. Nr. 7, p. 31), Tirslunde Stenen (fredet), 16 m i Omkreds, Toppen 5 m over Jorden (MENTZ: Naturfredning. Kbhvn. 1909, p. 45), Harald Blaatands Sten ved Lille Hamborggaard, Bække, $3,5 \times 2,5 \times 1,0$ m, men store Dele afsprængte, Læborg Stenen (fredet) i »Dronningens Hul« paa Marken N. for Læborg Kirke, $3,5 \times 0,9$ m (en Del af Stenen bortsprængt; hertil hører vist en 2,5 m lang Runesten, der ligger paa Kirkegaarden), Grydestenen ved Vesterballe paa Fyn (D. G. U. I. R. Nr. 2, p. 21), Hesselagerstenen eller Dammostenen (fredet), 45,8 m i Omkreds, Toppen 9,8 m over Jorden (D. G. U. I. R. Nr. 9, p. 33—38; MENTZ: l. c. p. 44), Smørstenen, Skallerød Smørstenen og Egelund Stenen, alle tre i Grib Skov, Rokkesten i Jægerpris Færgeskov, Lommestenen i Stranden S. for Nykøbing S., Snekkerstenen i Havstokken Syd for Helsingør, Svanestenen (Svantese- eller Svantevit-Stenen) paa Møen, samt flere store Sten paa Bornholm (Rokkestenene i Almindingen (fredede), Rokkestenen paa Helvedesbakkerne og Slyngestenen paa Paradisbakkerne, begge fredede, se MENTZ: l. c. p. 46—47).

Efter Foredraget afholdtes

Ordinær Generalforsamling.

Formanden, Hr. N. Hartz, indledede, og paa hans Forslag valgtes Hr. C. Hammer til Dirigent. Efter at denne havde erklæret Generalforsamlingen for lovlig, aflagde Formanden Aarsberetning. Derefter fremlagde Kassereren, Hr. C. Malling, Regnskabet, som godkendtes efter en kort Diskussion mellem d'Herrer Hartz, Pindborg, Nordmann, Nørregaard og Kassereren angaaende mulige Beparelser. Dernæst valgtes Hr. J. P. J. Ravn til Formand, medens den øvrige Bestyrelse genvalgtes. Til Revisorer genvalgtes d'Herrer C. Hammer og C. Ottesen. Til Medlemmer af »Naturfredningsudvalget« genvalgtes d'Herrer V. Hintze og A. Jessen, medens Hr. N. Hartz valgtes i Ste-

det for Hr. Sarauw, der paa Grund af Ansættelse i Udlandet ikke kunde modtage Genvalg.

Efter Forslag af Bestyrelsen valgtes Professor ved Lunds Universitet, Hr. Dr. phil. J. C. Moberg til Æresmedlem af Foreningen.

Mødet den 30. April 1912.

Foreningens Medlemmer med Damer var indbudt af Naturhistorisk Forening til dennes Møde, hvor Hr. Fiskeridirektør, Dr. J. Hjorth fra Norge holdt et af Lysbilleder ledsaget Foredrag om Dyrelivet i Oceanet.